

4. 8. 2006

ID: 42311

Postoupení pohledávky

Za situace, kdy dlužník není oprávněn dožadovat se prokázání smlouvy o postoupení pohledávky, zaniká jeho závazek splněním postupníkoví i v případě, že smlouva o postoupení pohledávky neexistuje (z jakéhokoli důvodu).

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 606/2003, ze dne 1.7.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce J. S., zastoupeného opatrovníkem L. M., právně zastoupeného, advokátem, proti žalované A., s.r.o., J., o zaplacení 1,205.697,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Náchodě pod sp. zn. 8 C 83/99, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 9. dubna 2003, č.j. 17 Co 534/2001-129, tak, že rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 9. dubna 2003, č.j. 17 Co 534/2001-129 se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Napadeným rozsudkem změnil odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně ze dne 28.6.2001, č.j. 8 C 83/99-101, kterým tento soud uložil žalované zaplatit žalobci 1,205.697,- Kč s 26 % úrokem z prodlení od 11.10.1997 do zaplacení, tak, že žalobu zamítl.

V odůvodnění svého rozhodnutí odvolací soud uvedl, že soud prvního stupně provedl důkazy potřebné k rozhodnutí, zhodnotil je a vyvodil z nich správné skutkové závěry. Z těchto závěrů však vždy nevyvodil správné právní závěry.

Žalobce měl jako oprávněná osoba podle zákona č. [42/1992](#) Sb. (dále jen „transformační zákon“) vůči Z. d. S. stanovený majetkový podíl, přičemž hodnota nevydaného podílu činila k datu uzavření smlouvy o postoupení pohledávky žalované 1,340.557,- Kč. Pohledávku na vypořádání majetkového podílu žalobce postoupil neplatnou smlouvou ze dne 1.12.1993 (dále jen „smlouva o postoupení pohledávky“) žalované. Z. d. S. na tuto pohledávku plnilo žalované v rozsahu 89,94 %.

Soud prvního stupně si však nesprávně vyložil účinky neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky, zejména co do odpovědi na otázku, kdo a na čí úkor se bezdůvodně obohatil, jestliže Z. d. S. plnilo na základě neplatné smlouvy žalované, nikoli žalobci.

Podle § 451 a násl. občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“) bezdůvodné obohacení znamená, že se jednomu subjektu dostalo majetkové hodnoty (jeho majetek se zvýšil) na úkor jiného subjektu (jehož majetek se snížil). Ten kdo se bezdůvodně obohatil je povinen vydat předmět obohacení tomu, na jehož úkor se obohatil.

Podle odvolacího soudu má pro právní posouzení věci zásadní význam důvod neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky. Tímto důvodem bylo to, že žalobce v době uzavření smlouvy nebyl k takovému právnímu úkonu způsobilý, neboť trpěl těžkou depresivní poruchou. Neplatnost žalobcova právního úkonu je podle ustanovení § 38 odst. 2 obč. zák. absolutní a smlouva je neplatná ex tunc.

Jestliže Z. d. S. plnilo žalované na základě absolutně neplatné smlouvy, plnilo bez právního důvodu. Tím, že žalovaná plnění přijala, vzniklo jí bezdůvodné obohacení, nikoli však na úkor žalobce, ale na úkor Z. d. S.

Odvolací soud uzavřel, že plněním žalované dluh Z. d. S. vůči žalobci nezankl, neboť toto plnění nebylo řádným plněním dluhu ve smyslu ustanovení § 559 obč. zák. Na tom nic nemění, že Z. d. S. o tom, že neplní řádně, nevědělo. Pohledávka žalobce vůči Z. d. S. takovým „plněním“ nezankla a jeho dluh vůči žalovanému dosud trvá. Majetek žalobce se proto nezmenšil a ve vztahu mezi účastníky tak chybí jeden z předpokladů vzniku bezdůvodného obohacení. Úbytek majetku však nastal u Z. d. S. a žalovaná se proto neobohatila na úkor žalobce, ale na úkor tohoto družstva. Za této situace se žalobce nemůže úspěšně domáhat plnění na žalované, může se však obrátit na Z. d. S., které je stále jeho dlužníkem a domáhat se vypořádání svého majetkového podílu (viz též rozsudek Nejvyššího soudu

ze dne 24.1.2002, sp. zn. 25 Cdo 413/2000).

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Co do jeho přípustnosti odkázal na ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu (dále jen o. s. ř.), namítaje nesprávné právní posouzení věci.

V dovolání uvedl, že poukaz odvolacího soudu na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 413/2000 je nepřipadný, neboť v jím řešeném sporu inkasoval od dlužníka plnění zmocněnec, který inkasem překročil meze svého zmocnění. Odlišnost podle dovolatele spočívala v tom, že dlužník měl možnost přesvědčit se, zda plní věřiteli. Bylo tedy pochybením na straně dlužníka, že poskytl plnění na základě nedostatečné plné moci. Přitom zmocněnec takto přijaté plnění dlužníku vrátil.

V projednávané věci však v době plnění „nikdo neměl potuchy a ani nemohl vědět, že dlužník plní osobě, která nebyla oprávněna k přijetí plnění.“ V té době totiž neexistoval žádný rozsudek zpochybňující platnost smlouvy o postoupení pohledávky. Podle ustanovení § 457 obč. zák. je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému to, co podle ní dostal. Žalovaná podle smlouvy o postoupení pohledávky dostala plnění - byla na ni převedena pohledávka - a ona jako právní nástupce žalobce inkasovala její část od dlužníka.

Podle dovolatele je pro vznik bezdůvodného obohacení rozhodující okamžik přijetí plnění. Plnění od dlužníka přijala žalovaná. Jakmile je žalovaná přijala za situace, kdy byl dlužník v dobré víře, že plní oprávněnému subjektu a o opaku se nemohl přesvědčit ani při vynaložení veškerého úsilí, které na něm bylo možno požadovat, pak by měl obohacený plnit žalobci. V této souvislosti žalobce připomíná, že na dlužníka byl prohlášen konkurs a že případná pohledávka tohoto družstva vůči žalované je promlčena, což prakticky činí pohledávku žalobce vůči němu bezcennou. Vzhledem k tomu dovozuje, že za uvedené situace, kdy mu žalovaná nemohla vrátit pohledávku ve stavu, jak jí byla postoupena, se obohatila na jeho úkor, nikoli na úkor Z. d. S.

Dovolatel navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Podle § 524 odst. 1 obč. zák. může věřitel svou pohledávku i bez souhlasu dlužníka postoupit písemnou smlouvou jinému. Podle odstavce 2 téhož ustanovení s postoupenou pohledávkou přechází i její příslušenství a všechna práva s ní spojená.

Podle § 526 odst. 1 obč. zák. je postupitel povinen postoupení pohledávky bez zbytečného odkladu oznámit dlužníkovi. Dokud postoupení pohledávky neoznámí dlužníkovi nebo dokud postupník postoupení pohledávky dlužníkovi neprokáže, zproští se dlužník závazku plněním postupiteli. Podle odstavce 2 téhož ustanovení oznámí-li dlužníkovi postoupení pohledávky postupitel, není dlužník oprávněn se dožadovat prokázání smlouvy o postoupení.

Jak již dovodil Nejvyšší soud v rozsudku publikovaném ve Sbírce soudních stanovisek a rozhodnutí pod č. 16/2004, od kterého nemá důvodu se odchýlit ani v projednávané věci, pouze platná smlouva o postoupení pohledávek může mít za následek změnu v osobě věřitele, kdy nový věřitel (postupník) nabývá nejen postupovanou pohledávku, ale spolu s ní též aktivní věcnou legitimaci k jejímu uplatnění a úplnému výkonu. Naproti tomu je otázka platnosti smlouvy o postoupení pohledávky nerozhodná z hlediska účinku splnění závazků dlužníkem postupníkovi, oznámí-li dlužníkovi postoupení pohledávky postupitel. Za této situace, kdy dlužník není oprávněn dožadovat se prokázání smlouvy o postoupení pohledávky, zaniká jeho závazek splněním postupníkovi i v případě, že smlouva o postoupení pohledávky neexistuje (z jakéhokoli důvodu).

V případě, že žalobce postoupení pohledávky dlužníkovi neoznámil, je třeba zkoumat, zda mu žalovaná prokázala postoupení pohledávky smlouvou uzavřenou se žalobcem. Stalo-li se tak, je třeba si položit otázku, zda z vlastního obsahu smlouvy nebo z okolností, jež doprovázely její předložení, mohl dlužník (Z. d. S.) zjistit, že postupitel (žalobce) jednal při uzavření postupní smlouvy v duševní poruše, která jej činila k tomuto právnímu úkonu neschopným (srov. § 38 odst. 2 obč. zák.).

Jestliže takovou vědomost dlužníku přičíst nelze, pak platí, že plnění, které dlužník poskytl žalované na základě předložené smlouvy o postoupení pohledávky, mělo v příslušném rozsahu za následek zánik dluhu (§ 559 obč. zák.). Takový průkaz postoupení pohledávky je totiž třeba považovat za dostatečný ve smyslu ustanovení § 526 odst. 1 obč. zák. Kdyby požadavek průkazu postoupení pohledávky postupníkem měl zahrnovat i povinnost dlužníka prověřit platnost smlouvy o postoupení pohledávky v rovině neplatnosti dle § 38 odst. 2 obč. zák. dotazem na postupitele, pak by ustanovení § 526 odst. 1 věty druhé obč. zák. bylo obsolentní, neboť dlužníkovu plnění by po kladném

zodpovězení takového dotazu postupitelem podléhalo režimu § 526 odst. 2 obč. zák.

Založil-li odvolací soud své rozhodnutí pouze na tom, že povinnost zaplatit žalobci majetkový podíl z transformace nemohla zaniknout plněním žalované, protože smlouva o postoupení pohledávek, na jejímž základě Z. d. S. žalované plnilo byla neplatná, aniž posuzoval splnění závazku z hlediska ustanovení § 526 obč. zák., je jeho právní posouzení věci neúplné a tedy i nesprávné. Proto Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání, rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 2, věty za středníkem a odst. 3 o. s. ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

V dalším řízení bude třeba doplnit skutková zjištění, když vzhledem k zaujatému právnímu názoru soud nezkoumal, zda žalobce oznámil postoupení pohledávky žalované, ani případně to, zda, případně jak žalovaná toto postoupení prokazovala dlužníku.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Nájemné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Péče o dítě \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o smlouvě budoucí \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Daňová exekuce](#)
- [Cenové rozhodnutí rozporné se zákonem](#)
- [Autonomie vůle](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)